

Š. BILOVÁ, R. DOUPOVCOVÁ, A. HRADILOVÁ,
V. HROMÁDKOVÁ, B. CHOVANCOVÁ, H. KALLUS, R. ŠIMEK

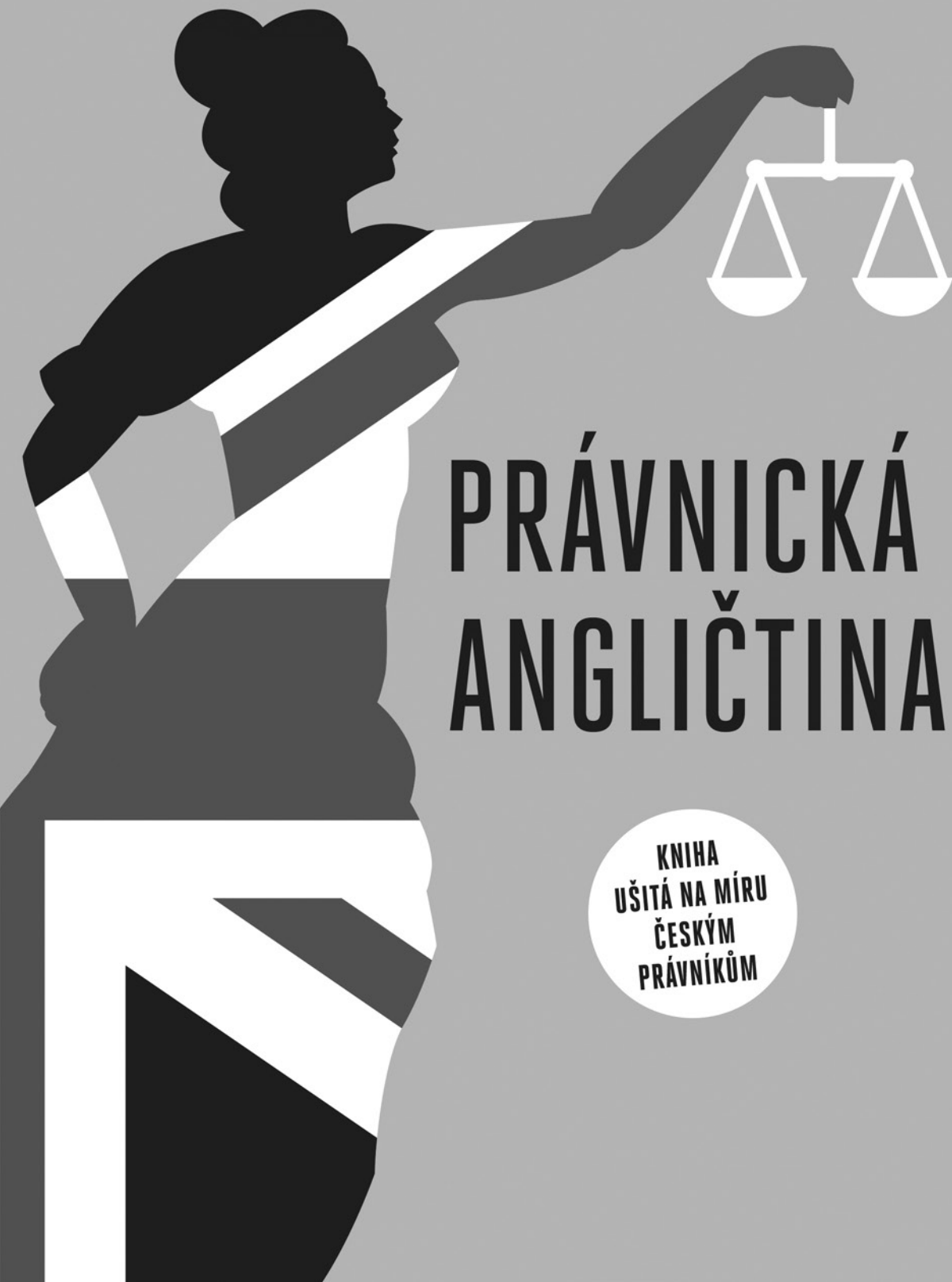

PRÁVNICKÁ ANGLIČTINA

KNIHA
UŠITÁ NA MÍRU
ČESKÝM
PRÁVNÍKŮM

Š. BILOVÁ, R. DOUPOVCOVÁ, A. HRADILOVÁ,
V. HROMÁDKOVÁ, B. CHOVANCOVÁ, H. KALLUS, R. ŠIMEK

PRÁVNICKÁ ANGLIČTINA

**KNIHA
UŠITÁ NA MÍRU
ČESKÝM
PRÁVNÍKŮM**

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy

*Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude **trestně stíháno**.*

**Štěpánka Bilová, Radmila Doupovcová,
Alena Hradilová, Věra Hromádková,
Barbora Chovancová, Hana Kallus, Radek Šimek**

Právnícká angličtina

Vydala Grada Publishing, a.s.
U Průhonu 22, 170 00 Praha 7
tel.: +420 234 264 401
www.grada.cz
jako svou 8415. publikaci

Odpovědný redaktor Petr Somogyi
Grafická úprava a sazba Eva Hradiláková
Ilustrace Barbora Chovancová
Návrh a zpracování obálky Ondřej Mikulecký
Počet stran 328
První vydání, Praha 2022
Vytiskla tiskárna PBTisk a.s., Příbram

Czech Edition © Grada Publishing, a.s., 2022

ISBN 978-80-271-4757-1 (ePub)
ISBN 978-80-271-4756-4 (pdf)
ISBN 978-80-271-2537-1 (print)

Obsah

O autorech	10
Úvod	13
1. Charakteristika právnické angličtiny	15
1.1 Co si představit pod pojmem právnická angličtina?	16
1.1.1 Historický vývoj právnické angličtiny	17
1.1.2 Spojené státy americké	19
1.1.3 Velká Británie	20
1.1.4 Snahy o změny v právním jazyce v České republice	21
1.2 Typické znaky právnické angličtiny	22
1.2.1 Slovní zásoba	24
1.2.2 Neosobní formulace	40
1.2.3 Slova vzletná a nadbytečná	41
1.2.4 Nominalizace	42
1.2.5 Dlouhá rozvitá souvětí	43
1.2.6 Plain English	44
1.3 Závěr	46
2. Efektivní vyjednávání	47
2.1 Konflikt a zvládání emocí	48
2.2 Osoby vyjednávačů a používané strategie	50
2.2.1 Vlastnosti dobrého vyjednávače	50
2.2.2 Typologie vyjednávačů a stylů	50
2.3 Kulturní povědomí	53
2.3.1 Vyjednávání a vyjednávači jiných kultur	53
2.3.2 Rozdíly mezi rodilými mluvčími	54
2.3.3 Čech vs. Brit	55
2.4 Proces vyjednávání	56

2.4.1	Příprava	56
2.4.2	Plánování vyjednávání	57
2.4.3	Proces vyjednávání	62
2.4.4	Shrnující cvičení	69
2.4.5	Co se nám může při jednání přihodit	69
2.5	Jazyk a komunikace	70
2.5.1	Griceův princip spolupráce	71
2.5.2	Zdvořilost	73
2.5.3	Modalita podle M. A. K. Hallidaye	73
2.5.4	Hedging	75
2.6	Závěrečné shrnutí	76
2.7	Závěr	79
3.	Argumentace a argumentační fauly	81
3.1	Formální fauly	82
3.2	Neformální fauly	85
3.3	Závěr	95
4.	Mediace neboli zprostředkování	97
4.1	Mediace ve výuce jazyků	98
4.2	Mediace nově ve Společném evropském referenčním rámci	98
4.3	Rozdíl mezi překladem a mediací	102
4.4	Nácvik mediačních dovedností	105
4.4.1	Mediace v každodenní praxi	114
4.5	Závěr	114
5.	Úvodní rozhovor s klientem	115
5.1	Očekávané vlastnosti advokáta	116
5.2	Komunikační dovednosti	121
5.2.1	Aktivní naslouchání	121
5.2.2	Účinné používání otázek	127
5.2.3	Přesné a zároveň srozumitelné vyjadřování	130

5.3	Struktura úvodního rozhovoru	133
5.3.1	Privítejte klienta	133
5.3.2	Získejte informace	135
5.3.3	Poskytněte informace a rady	137
5.3.4	Rozlučte se s klientem	141
5.4	Závěr	141
6.	Korespondence v právní praxi	143
6.1	Formální e-mail vs. formální dopis	144
6.2	Grafické rozvržení	145
6.2.1	Grafické rozvržení dopisu	145
6.2.2	Grafické rozvržení e-mailu	147
6.3	Standardní fráze a jejich zápis	148
6.3.1	Datum	149
6.3.2	Úvodní oslovení	149
6.3.3	Věc	153
6.3.4	Závěrečný pozdrav	154
6.3.5	Další náležitosti	154
6.3.6	Souhrnné cvičení	155
6.4	Druhy právní korespondence	156
6.4.1	Letters to clients	156
6.4.2	Letters to other lawyers	156
6.4.3	Letters to third parties	157
6.4.4	Memorandum	157
6.5	Nastavení vhodné úrovně formálnosti	159
6.5.1	Různé úrovně formálnosti v angličtině	159
6.5.2	Formální vs. neformální styl	161
6.5.3	Formální korespondence vs. právní texty	164
6.5.4	Formální korespondence vs. velmi formální či květnatý styl	165
6.5.5	Souhrnná cvičení	166
6.6	Obsah dopisu	167
6.6.1	Členění textu do odstavců	167
6.6.2	Úvod dopisu	169
6.6.3	Hlavní část sdělení	170
6.6.4	Závěr dopisu	172

6.6.5	Plynulost vyjádření	172
6.6.6	Lexikální a gramatická správnost	173
6.7	Shrnutí	177
6.8	Závěr	177
7.	Jak si dále zdokonalovat právnickou angličtinu	179
7.1	Jsou filmy a seriály z právnického prostředí realistické?	180
7.2	Seriály z právnického prostředí	181
7.2.1	Americké seriály	182
7.2.2	Britské seriály	188
7.2.3	Australské seriály	189
7.2.4	Evropské seriály	189
7.3	Filmy s právní tematikou	190
7.4	Legal English Podcasts	198
7.5	Tištěné publikace	198
7.5.1	Publikace věnující se Legal English ve srovnání s českým právem	199
7.5.2	Publikace zahraničních autorů	200
7.6	Závěr	202
8.	Glossary aneb časté chyby Čechů v právnické angličtině	203
8.1	Slovní zásoba	203
8.2	Gramatika	218
8.2.1	Členy	218
8.2.2	Nepočítatelná podstatná jména	218
8.2.3	Podmínkové věty	219
8.2.4	Předložky	220
8.2.5	Sloveso + gerundium	221
8.3	Písemný projev	221
8.4	Výslovnost	222
8.5	Česko-anglická část	225
8.6	Procvičování	238

9. Vše v jednom: souhrnné cvičení	243
9.1 Legalese vs. Plain English	244
9.2 Úvodní rozhovor s klientem a mediaci	245
9.3 Vyjednávání a argumentace	248
9.4 Korespondence	249
9.5 Mediaci – interlanguage	250
9.6 Glossary – tricky and useful words	251
9.7 Závěr	252
10. Přehled užitečných frází	253
10.1 Fráze užitečné při vyjednávání	253
10.2 Fráze užitečné pro formální korespondenci	256
Závěr a poděkování	261
Klíč ke cvičením a možné odpovědi	263
Bibliografie	311
Rejstřík	312

O autorech

Štěpánka Bilová

Vystudovala angličtinu a matematiku na Filozofické fakultě a Přírodovědecké fakultě Masarykovy univerzity v Brně. Pracuje jako odborná asistentka v Centru jazykového vzdělávání MU, kde učí odbornou angličtinu na Právnické fakultě. Specializuje se na využití technologií ve výuce jazyků, rozvíjení komunikačních dovedností a autonomie studentů.

Radmila Doupvcová

Vystudovala angličtinu a matematiku na Filozofické a Přírodovědecké fakultě Masarykovy univerzity v Brně, nyní pracuje jako lektorka v Centru jazykového vzdělávání MU. Učí právnickou angličtinu a koordinuje vývoj testů pro kurzy Angličtina pro právníky. Zabývá se metodami interaktivní výuky, testováním a využitím technologií ve výuce jazyků.

Alena Hradilová

Vystudovala angličtinu na Pedagogické a Filozofické fakultě Masarykovy univerzity v Brně. V současné době pracuje jako odborná asistentka v Centru jazykového vzdělávání MU, kde se specializuje na akademickou a právnickou angličtinu. Hlavní oblastí jejího zájmu je využití videokonferenčních technologií a metody zážitkové pedagogiky ve výuce odborného jazyka.

Věra Hromádková

Vystudovala anglickou filologii, překladatelství angličtiny a právo na Masarykově univerzitě v Brně. V současnosti působí jako lektorka v Centru jazykového vzdělávání MU, kde vyučuje předmět Angličtina pro právníky.

Barbora Chovancová

Vystudovala angličtinu na Masarykově univerzitě v Brně a žurnalistku na Univerzitě Palackého v Olomouci. Ve své doktorské práci se věnovala diskurzu v soudní síni (*The Dynamics of Courtroom Interaction in English: A Sociolinguistic Study of the Transcripts of O.J. Simpson Civil Case*). V současné době se kromě právnické angličtiny zabývá tématem jazykové mediace, a to jak z teoretického, tak z praktického hlediska. Podporuje autonomní učení a pracuje jako jazyková poradkyně.

Hana Kallus

Vystudovala angličtinu a češtinu na Filozofické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci a aplikovanou lingvistiku na University of Birmingham (UK). Podílela se na obnovení Katedry anglistiky na Pedagogické fakultě Masarykovy univerzity v Brně. Ve své doktorské práci se věnovala jazyku přesvědčování v panelových diskuzích BBC Radio 4 a tuto zkušenost využívá od roku 1995 při výuce právnické angličtiny, videokonferenčních dovedností i jazykových dovedností v kombinaci s obchodním právem. Je soudní překladatelkou.

Radek Šimek

Vystudoval angličtinu a portugalštinu na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity v Brně. V současnosti působí jako lektor v Centru jazykového vzdělávání MU v oddělení na právnické fakultě, kde vyučuje předmět Angličtina pro právníky.

Úvod

Předkládaná kniha se věnuje praktickým aspektům právnické angličtiny a uvádí do problematiky právního jazyka pohledem českého čtenáře. Jednotlivé kapitoly se pohybují na poli práva, lingvistiky a především komunikace, poukazují na rozdíly práva anglosaského a evropského a nabízejí možnost procvičení dané problematiky. Kniha se nezaměřuje pouze na rozvoj jazykových dovedností, učí také strategie, jak komunikovat v oblastech, kde mezi právními systémy není přesný přesah.

Text je věnován českým právníkům a příbuzným profesím, studentům právnických fakult, zájemcům o právní jazyk (ať už z řad akademiků či široké veřejnosti) a v neposlední řadě učitelům právnické angličtiny. Může být inspirativním zdrojem i pro překladatele a tlumočníky z angličtiny, přestože jim není primárně určen.

Při prezentaci informací vycházíme z odborné literatury, zejména ze zahraničních pramenů z anglosaského světa, ale i z prací domácích autorů. Jako největší přínos vidíme fakt, že se do textu promítá naše vlastní zkušenost, a to jak práce akademiků zabývajících se právním jazykem, tak učitelů právnické angličtiny, jejichž cílem je pomáhat studentům proniknout do tajů tohoto odborného jazyka. Svoji roli sehrávají dokonce i naše zkušenosti a zájmy v mimopracovní oblasti, kdy v části věnované dalším doporučením představujeme zdroje užitečné pro právnickou angličtinu z oblasti kultury.

Celou knihu jsme koncipovali tak, aby byla naučná, ale zároveň i čtivá a zábavná, a také aby se s ní dobře pracovalo. Nechtěli jsme, aby se jednalo jen o čistě teoretické pojednání. Naším cílem bylo, aby čtenářům pomohla k hlubšímu pochopení jazyka a nenásilnou formou rozvíjela řečové dovednosti v oblasti právnické angličtiny. Kromě průvodního textu v češtině v ní proto najdete i různá jazyková cvičení, která si můžete sami vyzkoušet a vyhodnotit s pomocí nabízeného klíče, případně na nich pracovat se svým učitelem právnické angličtiny. Tento *hands-on approach* považujeme za nejefektivnější způsob práce s jazykem.

Český text uvádí anglické příklady *kurzivou*, a pokud je význam možné snadno odvodit z kontextu, nejsou důsledně překládány. Rovněž citace, které jsou uvedeny jako ilustrace nebo doplnění textu, nejsou přeloženy, nicméně je jejich význam komentován tak, aby mu rozuměl i čtenář s méně pokročilou znalostí anglického jazyka. Cvičení jsou uváděna dvojazyčně, takže s nimi snadno může pracovat i člověk, který neovládá češtinu, ať už v roli studenta nebo učitele. Poslechová cvičení jsou pro usnadnění opatřena QR kódy, které odkazují na nahrávky a videa volně přístupná na internetu.

Pokud v textu této knihy používáme termín právník, advokát, asistent a podobně, myslíme tím samozřejmě zástupce dané profese obou pohlaví. Na právnických fakultách nyní studuje přibližně stejný počet studentek a studentů – a šikovni jsou všichni. V případě klientů uvažujeme stejným způsobem.

Rychlý pohled na obsah odhalí, že v knize vycházíme z obecné charakteristiky právnické angličtiny (typických rysů *legalese* i v současnosti doporučované *plain English*), které poté aplikujeme na specifické, pro právníky důležité komunikační dovednosti, konkrétně na vyjednávání, argumentaci, mediaci, rozhovor s klientem a korespondenci. Knihu uzavírá kapitola s doporučeními pro další práci na právnické angličtině.

Jednotlivé kapitoly jsou vzájemně provázány a staví na tom, co se čtenář postupně dozvídá. Mysleli jsme však i na ty, které zajímá jen některá oblast, například jen kapitola věnovaná rozhovoru s klientem, a začtou se nejdříve do ní. Text jsme proto opatřili odkazy na potřebné informace zmíněné jinde v knize tak, aby si i takový čtenář mohl o dané problematice vytvořit ucelenější obrázek.

Pro osvěžení jsme v některých cvičeních místo klasického právnického *Joe or Jane Doe*¹ použili jména postav z oblíbených knih či filmů, jejichž autorům tímto vzdáváme hold. Můžete si s námi zahrát hru na hledání literární předlohy, z níž jsme si jména vypůjčili. Seznam beletrie a filmů, z nichž jsme čerpali, pak naleznete v bibliografii na konci knihy.

Součástí knihy je i glosář termínů, který byl vytvořen na základě našich dlouholecných zkušeností z výuky s přihlédnutím k tomu, v čem naši čeští studenti často chybují. Nemá být v žádném případě vyčerpávajícím zdrojem slovníkových hesel, ale spíše upozorněním na obtížnost vybraných jevů.

Na závěr knihy jsme zařadili souhrnné cvičení – v podstatě se jedná o *case study*, tedy případovou studii, s milostnou zápletkou, ve které si čtenáři mohou zopakovat a upevnit to nejdůležitější, co se při práci s knihou postupně dozvěděli a naučili.

Jste připraveni? *All set? Ready to go?* Otočte stránku, naše cesta s právnickou angličtinou právě začíná.

1 Jména *John* a *Jane Doe* se v anglosaském prostředí používají jako odkaz k lidem v případech, kdy není známé jejich pravé jméno, například při nálezu mrtvého těla, nebo pokud se jméno nesmí zveřejnit.

1. Charakteristika právnícké angličtiny

London. Michaelmas term lately over, and the Lord Chancellor sitting in Lincoln's Inn Hall. ... As much mud in the streets as if the waters had but newly retired from the face of the earth. ... Smoke lowering down from chimney-pots, making a soft black drizzle, with flakes of soot in it as big as full-grown snowflakes. ... Fog everywhere. ... Gas looming through the fog in diverse places in the streets.

On such an afternoon some score of members of the High Court of Chancery bar are ... mistily engaged in one of the ten thousand stages of an endless cause, tripping one another up on slippery precedents, groping knee-deep in technicalities, running their goat-hair and horsehair warded heads¹ against walls of words and making a pretence of equity² with serious faces, as players might. On such an afternoon the various solicitors in the cause, some two or three of whom have inherited it from their fathers, who made a fortune by it, ought to be—as are they not?—ranged in a line, in a long matted well (but you might look in vain for truth at the bottom of it) between the registrar's red table and the silk gowns, with bills, cross-bills, answers, rejoinders, injunctions, affidavits, issues, references to masters, masters' reports, mountains of costly nonsense, piled before them. ...

(Charles Dickens, Bleak House, Chapter I: In Chancery)

Charles Dickens ve svém románu *Ponurý dům* (Bleak House) popisuje v uvedené ukázce právníky (konkrétně *barristery* a *solicitory* v prostředí *Court of Chancery*³) jako specifickou, uzavřenou komunitu osob téměř doslova zahalenou mlhou a dýmem, zabředávající do bahna záludných precedentů, formalit, a zejména do množství

-
- 1 Jde o narážku na paruky, které v Británii nosí někteří zastánci úřadů jako symboly svých pravomocí. U zástupců stran (*barristers*) a soudců tak paruky symbolizují právo být slyšen u soudu. Údajně se stále vyrábí z koňských žíní podle patentu z roku 1822 (*Barristers' Wigs*).
 - 2 Slovo *equity* (ekvita) znamená spravedlnost. Je důležitou součástí systému *Common law* čili angloamerického práva. Svůj původ má ve středověku, kdy se nespokojení účastníci řízení u soudu *Common law* mohli ještě obrátit na panovníka, aby jejich krivdu napravit. Zatímco jediný prostředek nápravy u *Common law courts* bylo odškodné (*damages*), *Court of Equity* mohl žalovanému nařídit něco vykonat (*specific performance*) nebo se něčeho zdržet (*injunction*). Soudy *Common law* a soudy rozhodující podle ekvity během let splynuly.
 - 3 Soud, který rozhodoval případy podle práva *equity* (viz výše v textu).

právních dokumentů. Vpravdě ponuré vyobrazení. Pravdou ale zůstává, že jazyk, ať už ve formě právních dokumentů nebo jako mluvený diskurz, je ve velké míře pro tuto profesi určující. Jazyku práva se v této kapitole budeme věnovat podrobněji. Vydáme se na historický exkurz do vývoje právnické angličtiny, rozebereme její charakteristické rysy, řekneme si, proč se vyskytují, zda jsou žádoucí a zda by pomalu nebyl čas na změnu.

1.1 Co si představit pod pojmem právnická angličtina?

Právní jazyk, v našem případě právnická angličtina (*language of the law*), je také označován termínem *legalese*. Podle oxfordského slovníku je *legalese* definována jako *the formal and technical language of legal documents*. Dodejme ale už zde, že *legalese* je často chápána v širším slova smyslu a může stejně dobře zahrnout i jazyk mluvený.

Zde uvádíme několik příkladů použití termínu *legalese* ve větě:

- *The Supreme Court decisions that he attacks are worded in difficult, if not impenetrable, legalese.*
- *If you have a policy that is 25 pages of single-spaced, dense legalese, people simply will not be able to find the answers that they want.*
- *The document seeks to present ideas clearly, concisely, and directly, and to avoid legalese, archaic terms, and repetition.*

Z výše uvedených vět je patrné, že označit dokument za psaný v *legalese* není nic lichotivého. V první větě je synonymem pro obtížně čitelný, ba dokonce neproniknutelný text. Stejně tak druhá věta kritizuje firemní strategii, která je dlouhá, hutně psaná a těžko srozumitelná. Třetí věta staví do kontrastu *legalese*, archaické výrazy a opakování slov s argumenty prezentovanými jasně, stručně a přímo.

Použití *legalese* má však i své opodstatnění. Příkladem může být text, který je adresován advokátním kancelářím. Text se jmenuje *What is legalese and why is it bad?* Není úplně nestranný, je reklamní, snaží se v podstatě prodat PR servis, ale podle našeho názoru je trefný.

Task 1

Přečtete si názor autorů, v textu podtrhnete, kdy je vhodné *legalese* použít a kdy se jí vyhnout, a udělejte si svůj vlastní názor.

Underline the situations in which legalese is, or is not, appropriate, according to the authors of the text. What is your opinion on legalese?

If you're a lawyer, you may already be familiar with the term legalese. For those who may be unaware, it refers to legal speak or language that is filled with a whole lot of legal terminology

and scholarly/academic words, phrasing, and terms. Legalese is using terms like stipulation and statute without explaining their definitions. It's using odd words like herewith and henceforth. When using legalese, you'll generally avoid using contractions and common lingo for the most part.

There's a time and place for legalese. When completing court documentation and filing official legal letters, you may definitely see the need to include a bit of it. These are the documents that will primarily get read by other legal professionals, after all, so writing within the legal realm makes sense. But what about for your law firm's website? What about for your blog, or over social media?

These are the places in which legalese tends to do more harm than good. The key is to always remember your audience when approaching legal writing of any kind—whether it be for a client, the court, a proceeding judge, or your potential client base. Ask yourself the following questions:

Who am I writing for?

What is my goal?

Will my intended audience understand and appreciate my word choice, tone, and writing style, or should I change it to better suit them?

Remember, when writing for your current or potential client base, those individuals most likely don't understand what all the legal terms you commonly use mean. They may struggle with digesting long sentences using academic speak. Don't be afraid to use language and grammar that's shorter, more succinct, and more approachable when writing for your law firm website—whether that content is featured as site content or blog posts.

When posting over social media platforms, you especially want to keep your content approachable. Shorter sentences and phrases help your audience pay attention to what you have to say instead of simply skimming past your post. When it comes to social media, brevity definitely matters. Including pictures can help increase social media visibility as well.

(Legal InSites, 2018)

1.1.1 Historický vývoj právnické angličtiny

Kritika anglického právního jazyka není záležitost poslední doby a je velmi úzce spjata s vývojem právnické angličtiny jako takové. Původně šlo v boji za srozumitelnost právního jazyka zejména o to, aby texty nebyly psány francouzsky nebo latinsky, ale anglicky – tedy v jazyce přístupném běžným občanům.

Vše začalo již v dobách, kdy původní obyvatelé britských ostrovů řešili záležitosti práva ve *vernacular* (vernakulární jazyk), což je jazyk nebo nářečí používané v běžné řeči lidmi v dané zemi nebo oblasti (Oxford English Dictionary). Pak přišly různé vlny dobyvatelů počínaje Římany přes Anglosasy až po Normany. Římané s sebou přinesli latinu. Po jejich odchodu kolem roku 410 Anglosasové dále používali mluvenou *Old English*⁴, kterou kolem 7. století začali i psát. V 11. století pak přišla obrovská změna.

4 *Old English* neboli stará angličtina, staroangličtina či dokonce anglosasština je jazyk, který byl používán v Anglii před rokem 1100. Je předchůdcem středověké a současné angličtiny. Jazykovědci starou angličtinu řadí mezi západogermánské jazyky (*Encyclopedia Britannica*).

Může za to událost z roku 1066, která se váže k jednomu z nejdůležitějších dat britské historie, jež si všichni Britové pamatují ze školních lavic a jsou schopni vysypat z rukávu podrobnosti o bitvě u Hastingsu, kde padl král Harold, údajně po zásahu šípem do oka. Vilém, vévoda z Normandie, nazývaný Vilém Dobyvatel, *William the Conqueror*, který stál v čele vítězných Normanů, byl do tří let ve Westminsterském opatství korunován anglickým králem a život na Britských ostrovech se navždy změnil.

Tato událost měla nedozírné důsledky nejen pro život anglické šlechty, jejíž majetek Vilém Dobyvatel vyvlastnil, ale i pro jazyk jako takový, potažmo i pro jazyk právní. Peter Tiersma ve své knize *Legal Language* (1999) vysvětluje, že ač šlechta mluvila francouzsky, jazykem, jímž byly psány právní dokumenty, se stala latina, která tak nahradila původní angličtinu, tedy jazyk, který za Normanů zůstal *lower-class language of a subjugated people* (Tiersma, *The Plain Language Movement*). Normané byli zvyklí psát latinsky; francouzština se začíná objevovat i v psaném jazyku až ve druhé polovině 13. století, a to zejména v zákonech, *statutes*. V roce 1310 je už většina zákonů psána francouzsky (Tiersma, *The Nature of Legal Language*, s. 6).

Francouzština se také postupně stávala jazykem soudních síní, což vedlo k obecné nespokojenosti. Výsledkem byl *Statute of Pleading* z roku 1362, který stanovil, že namísto francouzštiny bude při ústní komunikaci ve všech královských a místních soudech v zemi používána angličtina. Proto se někdy na druhou polovinu 14. století nahlíží jako na dobu, kdy se rozšiřuje anglický vernakulární jazyk z *lower class* na vrstvy aristokratické. Jiní vědci se domnívají, že jde jen o předzvěst změn, které měly být dovršeny až ve století patnáctém, a *Statute of Pleading* byl tak jen pouhým symbolickým prohlášením, které nebylo důsledně dodržováno. Každopádně ale *Statute of Pleading* dokazuje, že angličtinu lze považovat za jazyk vhodný pro fungování soudnictví (Ormrod, 2003, s. 750).

Přestože kolem roku 1425 používaly angličtinu široké vrstvy obyvatelstva jak v psaném, tak v mluveném jazyce, soudním síním i psaným zákonům – tedy legislativě – nadále vládla francouzština.⁵ V soudnictví se udržela ještě 100–200 let, ač se v téže době v Anglii už přestávala používat. Mattila (s odkazem na Mellinkoffa) toto udržování francouzštiny vysvětluje tak, že jazyková bariéra (tedy neschopnost běžných lidí sledovat, co se děje u soudu) zajistila, že nebudou strkat nos tam, kam alespoň podle právníků nos strkat nemají (Mattila, 2006).

Normanská francouzština v Anglii zakonzervovala právní termíny způsobem, jakým by to živý, vyvíjející se jazyk učinit nemohl. Dědictvím *Law French* tak do dnešních dnů zůstávají pojmy jako *property*, *estate*, *chattel*, *executor*, *tenant*, *damage*, *judge*, *defendant*, *plaintiff* nebo *tort*. Mnohé čtenáře jistě překvapí, že francouzština byla jako jazyk v soudnictví definitivně zrušena až v roce 1971 (Mattila, 2006, s. 228).

Poté, co jsme se dozvěděli o koexistenci angličtiny, francouzštiny a latiny, snadno pochopíme význam Tiersmova termínu *trilingualism*. Tyto tři jazyky vedle sebe koexistovaly, byly používány v různých kontextech. Angličtina pro výslech svědků, francouzština pro komunikaci v soudní síni, latina pro písemná podání a záznamy

5 Latina se na rozdíl od soudních síní udržela v oblasti psaného kanonického (církvního) práva.

soudních jednání (Mattila, 2006, s. 208), ale mohlo se stát, že se všechny tři objevily i v jednom dokumentu (Languages used in Medieval documents).

Latina a francouzština byly jako jazyky formálních záznamů a zákonů nahrazeny angličtinou zákonem *Proceedings in Courts of Justice Act* až v roce 1730. Vliv latiny však samozřejmě přetrvává dodnes v termínech jako *ad hoc*, *de facto*, *bona fide*, *inter alia* nebo *ultra vires*.

Právní jazyk byl často pro zbytečnou pompéznost a nabubřelost předmětem nejen kritiky, ale i vtípů a zesměšňování. V roce 1596 se tehdejší britský *Lord Chancellor*⁶ rozhodl, že exemplárním způsobem předvede, jaký typ dokumentů nechce u svého soudu přijímat. Jednoduše vzal jedno podle něj obzvláště komplikované a nesrozumitelné podání, ve všech sto dvaceti stranách nechal udělat doprostřed díru a pověsil jej nešťastnému autorovi na krk. A nejen to – chudák pisatel byl ten den v londýnské *Westminster Hall* ukazován jako odstrašující příklad všem lidem, kteří se tam právě pohybovali.⁷

Velmi výrazným kritikem právnické angličtiny byl osvícenský filozof Jeremy Bentham, který ji nevybíravě odsuzoval jako *excrementitious matter* a *literary garbage* a přimlouval se za to, aby jí i obyčejní lidé mohli porozumět, protože *plain legal language* je základem dobré správy (Tiersma, The Plain English Movement).

Zde naši cestu historickým vývojem právnické angličtiny přivádíme na pomyslné rozcestí, odkud se můžeme paralelně vydat na exkurzi do Spojených států amerických. Odpočijme si tedy na chvíli od Britů a starého kontinentu a přenesme se do zámoří. Poté se opět vrátíme k vývoji v britské monarchii.

1.1.2 Spojené státy americké

Zhruba ve stejné době, kdy se ve Velké Británii ozýval hlas Benthamův, se v nově nezávislých Spojených státech amerických rovněž diskutovala otázka demokracie a dobrého vládnutí. *The Founding Fathers*⁸ si byli dobře vědomi, jak důležitou roli hraje srozumitelný jazyk práva, a upozorňovali na nešvary některých kolegů. Například Thomas Jefferson, sám povoláním právník, se v roce 1871 podívoval nad tím, že jeho kolegové *are making every other word a 'said' or 'aforesaid' and saying everything over two or three times, so that nobody but we of the craft can untwist the diction and find out what it means...*⁹

6 *Lord Chancellor* je jednou z nejstarších britských státních funkcí, v současnosti je kromě několika ceremoniálních povinností hlavou Ministerstva spravedlnosti (*Ministry of Justice*) a z tohoto titulu je členem Kabinetu (*the Cabinet*; je výborem vlády, hlavní složka exekutivy). V minulosti byl i hlavou anglického (nikoliv však skotského) soudnictví (Michálková, 2012, s. 21; *Chancellor from Wikipedia*).

7 *Myllward vs. Welden* (Ch. 1596), přetištěno v *Acta Cancellariae* 692 (1847). Převzato z Kimble, Joseph, 1992.

8 Některé zdroje řadí mezi „Otce zakladatele“ George Washingtona, Alexandera Hamiltona, Benjamina Franklina, Johna a Samuela Adamse, Thomase Jeffersona, Jamese Madisona a Johna Jaye, jiné všech 39 signatářů Deklarace nezávislosti.

9 *Dopis Thomase Jeffersona Josephu C. Cabellovi* (9. září 1817).

Praktické dopady této kritiky se ovšem začaly znatelněji projevovat až ve čtyřicátých letech 20. století. Nejvýraznější osobností (alespoň podle lingvistky Schriverové) byl právník Rudolph Flesch, původem z Rakouska, který jako první zformuloval pravidla *plain writing*. Nejenže přišel na souvislost mezi srozumitelností textu a délkou slov a vět, ale díky matematickému vzorci, který vytvořil, byl schopen srozumitelnost měřit. Tento vzorec, *the Flesch-Kincaid test*, se stále využívá, například v textových editorech MS Word. Ve své knize *The Art of Readable Writing* poskytuje Flesch také návod k tomu, jak psát a editovat tak, aby výsledek nebyl nesrozumitelný (Schriver, 2017, s. 7). Situace v USA ale ještě nebyla zralá na změny a Fleschovy snahy nepadaly na úrodnou půdu. Změna přišla až v sedmdesátých letech 20. století, kdy se dalo do pohybu reformní hnutí *Plain English Movement*. Na jeho počátku byly dvě publikace – *The Language of the Law* Davida Mellinkoffa a *Plain English for Lawyers* Richarda C. Wydicka. *The Language of the Law*, která jako první vlašťovka vyšla v roce 1963 v USA, je novátorskou publikací. Autor, sám praktikující právník, v ní popisuje nejen to, jak právníci komunikují, ale také hodnotí efektivitu komunikace a zaujímá kritický postoj k jejím nedostatkům. Na ni, byť až v roce 1978, navazuje publikace *Plain English for Lawyers*. Hnutí *Plain Language Movement* bylo v Americe totiž schopno od začátku šedesátých let do konce sedmdesátých pokročit tak daleko, že byl vydán tento podrobný návod, jak komunikovat. Podle *Plain English for Lawyers* se dodnes učí studenti práv psát srozumitelně a principy *plain English* se staly součástí výuky na většině právnických fakult v USA.

Ve státní správě nastal průlom v roce 1978, kdy prezident Jimmy Carter podepsal nařízení, *executive order*, ve kterém požadoval, aby vládní orgány používaly co nejkratší formuláře a co nejjednodušší jazyk.¹⁰ V následujících dekádách se připojovaly jednotlivé státy buď na úrovni zákonů (například Connecticut), nebo alespoň ustanovením poradních komisí složených ze soudců a právníků, které měly za úkol navrhnout, jak současnou situaci na poli jazyka nejlépe řešit (Schriver, 2017, s. 37). Snahy o srozumitelný a jednoduchý jazyk se z oblasti spotřebitelské a bankovní rozšířily přes zdravotnictví až k přijetí federálního zákona, který vstoupil v platnost 13. října 2011, *Plain Writing Act* z roku 2010. Tento federální zákon měl za cíl zlepšit přístup občanů k informacím tím, že vládní dokumenty budou srozumitelně prezentovány. Jeho účelem je *to improve the effectiveness and accountability of Federal agencies to the public by promoting clear Government communication that the public can understand and use*.¹¹

1.1.3 Velká Británie

Ve Velké Británii se od osvícence Jeremyho Benthamy proti neproniknutelnému právnímu jazyku nepodnikaly žádné výraznější kroky až do sedmdesátých let 20. století. Pojdme se podívat na to, co se odehrálo dále.

¹⁰ *Executive Order 12174 – Federal Paperwork Reduction.*

¹¹ *The Plain Writing Act.*